https://mmm.fi/-/valkoposkihanhityoryhma-esittaa-kokonaisvaltaista-ratkaisua-karkotusta-myos-ampumalla-ja-lintupeltoja-

Valkoposkihanhen metsästyksen salliminen

Erityisasiantuntija Jussi Laanikari/MMM/LVO/ERÄ
Maa- ja metsätalousvaliokunta 22.2.2022

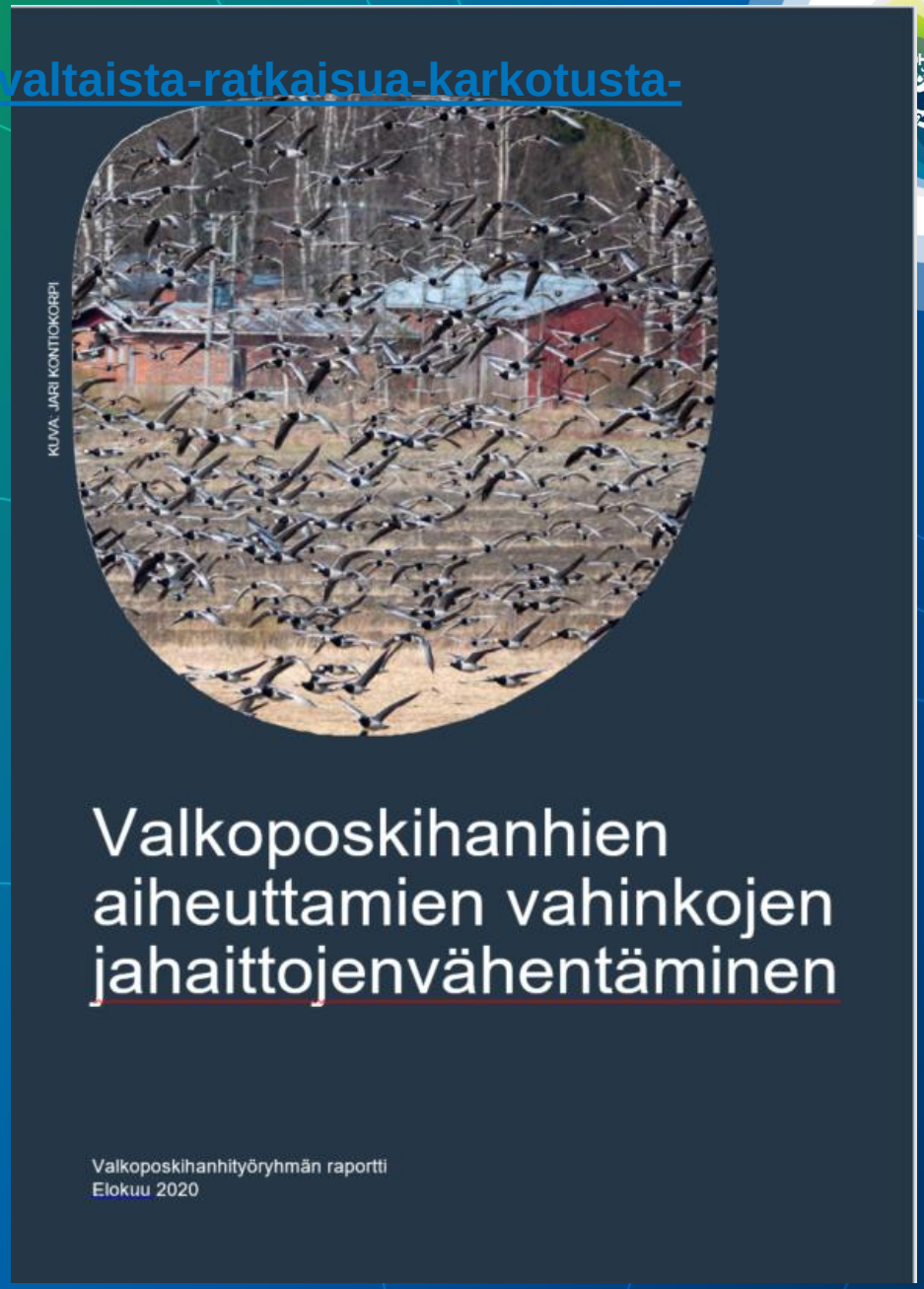

Valkoposkihanhen metsästyksen salliminen edellyttää lintudirektiivin liitteen I muutosta

- **Valkoposkihanhi on lueteltu lintudirektiivin liitteessä I (erityisesti suojeltavat lajit). Sitä ei ole lueteltu liitteessä II (metsästettävät lajit). Näin ollen sen metsästys ei ole mahdollista 7 artiklan nojalla, vaan kyse voi olla ainoastaan 9 artiklan mukaisesta suojelusta poikkeamisesta.**
- **Lajin siirtäminen kansallisesti riistalajiksi ei muuta tilannetta vaan metsästyksen aloittaminen edellyttäisi muutosta ensin Bernin sopimuksen liitteeseen II ja lintudirektiivin liitteeseen I ja/tai lisäämistä liitteeseen II.**
- **Lintudirektiivi ei siten salli valkoposkihanhen metsästystä ja kannan säätelyä, koska laji ei ole direktiivin liitteessä II (metsästettävät lajit). Siksi ampuminen vahinkojen estämiseksi voi tapahtua vain poikkeusluvalla, eikä lajin siirtäminen kansallisesti riistalajiksi auta tätä mitenkään vaan pikemminkin vaikeuttaa. Yhden luukun sijasta lupaa haettaisiin kahdelta luukulta Suomen riistakeskukselta ampumiseen ja pesimälinnuston häirintään VARELY:ltä (Itä-Suomen Hao 31.8.2021)**
- **Riistalajiksi siirtämisellä vaarannetaan viljelijöiden vahingonkorvaukset**
- **Valkoposkihanhi voidaan siirtää kansallisesti riistalajiksi, mutta vasta kun laji on siirretty lintudirektiivin liitteeseen II.**

MMM ja YM:n yhteinen valkoposkihanhiTR oli yksimielinen, EI riistalajiksi

- https://mmm.fi/-/valkoposkihanhityoryhma-esittaa-kokonaisvaltaista-ratkaisua-karkotusta-myos-ampumalla-ja-lintupeltoja-
- **TR käsitteli lajin siirtämisen riistalajiksi hyödyt ja haitat ja päätyi yksimielisesti, että laji on syytä pitää luonnonsuojelulain alla korvausten maksatusten varmistamiseksi**
- **Esillä oli MMM:n puolelta esitys, jossa luonnonsuojelulaissa olisi säädetty, että valkoposkihanhen metsästyksestä säädettäisiin metsästyslaissa, jolloin vahinkojen korvaaminen ja niiden estäminen olisi säilynyt YM:llä. Tämä ei käynyt YM:lle, vaikka esitys sai kannatusta mm. POKELYstä.**

MMM:n linjaukset (valkoposkihanhi)

1) Lyhyt aikaväli

- joustavat poikkeusmenettelyt LSL:n piirissä (alueelliset poikkeukset rauhoitettujen lintujen ampumiseen pelloilta sekä saaliin hallussapitoon ja hyödyntämiseen)
- Taataan viljelijöiden oikeusturva eli täysimääräiset ja nopeat korvaukset luonnonsuojelun määrärahoista ja poikkeuslupien nopea käsittely käsittäen myös ampumisen keväällä (hanhipeltohankkeen ampumis- ja äänikarkotetutkimuslupa keväällä 2022)
- hanhipellot YM:n rahoituksella, jossa omistajaksi ELY –keskus tai MH:n luontopalvelut (esim. Valkeasuon turvesuo)
- karkotusmenetelmien kehitys ja rahoitus luonnonsuojelun määrärahoista
- YM:n tulee pitää EU-kokouksissa jatkuvasti esille liitteen muutosta
- painetta luotava komissioon mm. parlamentin jäsenten kirjallisin kysymyksin

2) Pitkä aikaväli

- adaptiivisen kannan säätelyprosessi on jo luotu AEWA:n valkoposkihanhen kv-hoitosuunnitelmassa
- AEWA:ssa valkoposkihanhi on liitteen sarakkeessa C eli saa metsästää (Bernin sopimus ja lintudirektiivi estää)
- Painetta on kohdennettava komissioon, kunnes lintudirektiivin liite I on saatu muutettua. Liite ei tule ikinä muuttumaan, jos laji siirtyy riistalajiksi ennen muutosta. Esimerkki olemassa: merimetso (1997) pois liitteestä I, koska suojelutoimet olivat saavuttaneet lintudirektiivin tavoitteet.
- **Valkoposkihanhi kansallisesti riistalajiksi, <u>mutta vasta kun laji on lintudirektiivin liitteessä II</u>**
- Riistakeskuksen johdolla toteutetaan kv-verotussuunnitelma, jotta lajin kannan kasvuun voidaan puuttua koko Euroopan tasolla.

Valkoposkihanhien ampuminen keväällä vahinkojen estämiseksi?

- Jo myönnetyissä VARELYn poikkeusluvissa ei ole mahdollistettu keväällä ampumista pesimälinnustolle aiheutuvan häiriön johdosta
- Itä-Suomen Hao 31.8.2021:”äänipelotteilla tapahtuvaa karkottamista ei voida sen luonteen vuoksi rajoittaa kohdistuvaksi pelkästään pelloilla levähtäviin ja ruokaileviin valkoposkihanhiin. Se on lisäksi valkoposkihanhiin kohdistuvan tahallisen häiritsemisen lisäksi myös muihin lintuihin kohdistuvaa luonnonsuojelulain 39 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua tahallista häiritsemistä toiminnasta aiheutuvan tosiasiallisen seurauksen vuoksi. ”
- Valkoposkihanhen siirtäminen riistalajiksi tarkoittaisi, että kevään vahinkojen estämisluvissa yhden luukun sijasta lupaa haettaisiin kahdelta luukulta. Siis ensin haetaan myönteinen lupa Riistakeskuksesta ja muiden lajien pesimärauhan häirintään VARELY- keskuksesta. Jälkimmäinen päätös kumoaa ensimmäisen VARELYn pesimisrauhaa koskevan tulkinnan ollessa ilmeisen kielteinen aiemman lupakäytännön perusteella.
- Riistalajiksi siirtäminen ei siten auttaisi viljelijää lainkaan kevään vahingoissa, eikä syksynkään luvissa, koska valkoposkihanhikantaa ei saa metsästämällä vähentää, ainoastaan torjua vahinkoja. Vaikka lupa ampumiseen keväällä saataisiin, viimeistään tuomioistuinten välipäätösratkaisut keväisiin ampumislupiin estävät sen täytäntöönpanokielloin. Esimerkiksi Virossa oli luvat keväiseen ampumiseen, mutta kantelu tuomioistuimeen lopetti senkin.

LUKEn lausunto (23.2.2021) ampumisesta kevään tilanteen näkökulmasta

- VARELY:n aiemmin myönnetyissä päätöksissä todetaan, että *Jos ampuminen arvioidaan tehokkaaksi menetelmäksi satovahinkojen ehkäisemiseen ja tarvittava ampumisen määrä tunnistetaan, voidaan edellytyksiä kevätampumisen sallimiselle arvioida uudellee*n.

LUKE:

- Tuloksiemme ja kokemuksiemme perusteella pelkästään passiivisten karkotteiden käyttö ei toimi. Jos passiivisia karkotteita käytetään, niin niiden ohella pitää käyttää aktiivista karkotusta.
- Ihmisen tekemä lähestymällä karkottaminen on tehokasta, mutta se vaatii jatkuvaa vahtia, paljon työvoimaa, ja on siis kallista. Suurin osa maanviljelijöistä ei pysty jatkuvaan karkottamiseen.
- VARELYn syksyn 2019 ampumisraporttien tulokset viittaavat siihen, että jos ammuntaa tehdään säännöllisesti samalla paikalla, ja siihen yhdistetään myös muuta karkotusta niin, että kaikki hanhet pakenevat paikalta, se vaikutti halutulla tavalla sen hetkiseen hanhien käyttäytymiseen (todennäköisyys hanhien välittömälle palaamiselle peltolohkolle pieneni).
- Ampumisen ja karkottamisen teho tosin pieneni hanhimäärän kasvaessa tuhansiin yksilöihin. Tämä tulos ei kuitenkaan kerro vastausta kysymykseen eroaako ampumalla karkottamisen teho ei-letaaleista menetelmistä. Ruotsissa tehdyssä tutkimuksessa ampumalla kuolettavasti karkottaminen vähensi ainakin lyhytaikaisesti (3 vrk) merihanhien määrää pelloilla (Månsson 2017. Crop Protection 96: 258-264).

Valkoposkihanhien ampuminen keväällä tutkimusluvalla

- VARELY on edellyttänyt lisää tietoa ampumisella karkottamisen vaikuttavuudesta ja tehokkaasta toteutustavasta sekä vaikutuksesta pesimälinnustoon
- Hanhipeltohankkeen yhteydessä on tarkoitus tulevana keväänä 2022 toteuttaa ampumistutkimus, jossa on mukana sekä kuolettava ampuminen että pelkkä ääniefekti.
- Käsittelyjen vaikutusta tarkoitus tutkia myös pesimälinnustoon (kuovi, töyhtöhyyppä tarkemmin, muut peltolajit laskennoilla).
- Luke on hakemassa tähän poikkeuslupaa VARELYltä.
- Keväällä ampuminen ja äänikarkotteet saattaisivat olla tulevaisuudessa mahdollisia riippuen tutkimustuloksista

Valkoposkihanhien ravinnoksi käyttö

- Syksyn ampumisluvissa: ”*Koska satovahinkojen estäminen ei edellytä valkoposkihanhien syömistä, lupaa valkoposkihanhien hallussapitoon ja kuljetukseen ei myönnetä valkoposkihanhien ihmisravinnoksi hyödyntämistä varten. Valkoposkihanhet tulee hävittää hautaamalla tai polttamalla tähän tarkoitukseen sopivissa uuneissa*”

- Syksyllä 2021 oli mahdollisuus ampua lähes 16 000 valkoposkihanhea. Luvissa esiintyvä perustelu voidaan kyseenalaistaa, kyse ei enää vahinkojen estämisestä vaan mitä vahinkojen estämisen seurauksena saaduille linnuille tehdään. Jos tappamiskiellosta voidaan poiketa voidaan myös hyödyntämiskiellosta:

  LsL 49 § 3 mom. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen 2 momentin kiellosta [mm.hallussapitokielto] luontodirektiivin artiklassa 16 (1) mainituilla perusteilla. Vastaavasti lintudirektiivin artiklassa 1 tarkoitettujen lintujen osalta voidaan myöntää poikkeus lintudirektiivin artiklassa 9 mainituilla perusteilla.

- Ei edellytä lajin siirtämistä riistalajiksi

- Valkoposkihanhityöryhmän raportissa todetaan, että Suomessa vakiintunut systematiikka on, että luonnonsuojelulailla rauhoitettuja lajeja ei hyödynnetä. MMM katsoo, että poikkeuslupaehdoissa on kuitenkin mahdollisuus poiketa tästä pääsäännöstä ja sallia ammuttujen valkoposkihanhien hallussapito käytettäväksi ravinnoksi.

- ELY-keskuksen päätöksessä (2018, VARELY/3749/2016) merimetsojen ampumisluvassa mahdollistettiin ravinnoksikäyttö:

  ”Ampujalla on lupa pitää merimetsoja käyttääkseen niitä omana ruokanaan tai varoittimena pyydykseen (on kiellettyä kuljettaa, myydä ja vaihtaa sekä markkinoida ja käydä kauppaa ammutuilla merimetsoilla).”

- Ympäristövaliokunnassa on 112 kansanedustajan allekirjoittama lakialoite (LA 19/2021) luonnonsuojelulain muuttamisesta siten, että valkoposkihanhea ja merimetsoa saisi suoraan lain nojalla hyödyntää metsästäjien ravinnoksi https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lakialoite/Sivut/LA_19+2021.aspx

Valkoposkihanhien aiheuttamat ongelmat

- Valkoposkihanhien muuttoreitti siirtynyt Suomen puolelle.
- Hanhipopulaatio on kasvanut erityisesti 2010 –luvulla.
  - Vuoden 2017 vahingot olivat 0,75 miljoonaa euroa.
  - Vuoden 2018 vahingot olivat 1,1 miljoonaa euroa.
  - Vuonna 2020 valkoposkihanhet aiheuttivat 3,1 miljoonan euron vahingot. Pohjois-Karjalassa vahingot aiheutuivat 6000-7000 hehtaarille (pääosin nurmiviljelyksiä, 25-30% viljelyalasta), kun yli 500 000 hanhea viipyi alueella lähes kuukauden. Lisäksi vahinkoja Kaakkois-Suomessa (n. 2500 ha) ja Uudellamaalla.
- Kannan arvioidaan kasvavan lähitulevaisuudessa, joten myös vahinkojen voidaan ennakoida kasvavan merkittävästi. Kasvuvauhdilla 10,4% vuoden 2014 1,2 miljoonan valkoposkihanhipopulaatio kasvaa vuoteen 2038 mennessä 8,1-21,1 miljoonaan (keskiarvo 13 milj.) Malli perustuu tietoon populaatiosta 2000-2014. Skenaariossa ei populaation kasvua rajoiteta mitenkään.

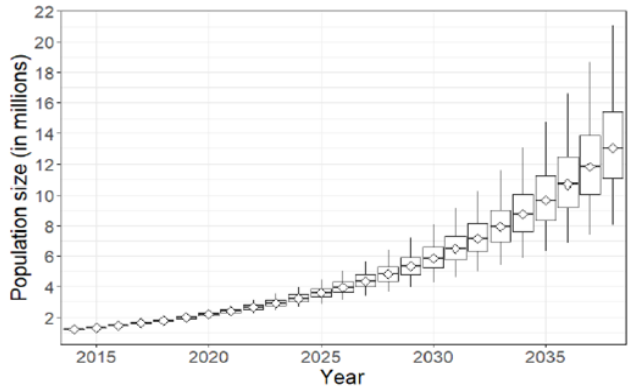

Figure 15 Predicted population trajectories for 25 years (2014-2038) for the Russia/Germany & Netherlands population of Barnacle Geese starting from a population size of 1.2 million and using a log-linear regression model based on population data from 2000 to 2014. Diamonds represent the median population size, boxes represent the interquartile range, and whiskers represent the 95% confidence interval (Data: See text for explanation).

Valkoposkihanhien aiheuttamat ongelmat

- Luonnonsuojelulain alaiset lajit kuuluvat YM:lle, ja metsästyslain alaiset ja rauhoittamattomat lajit MMM:lle.
  - Lajien suojelustatus ja kansalliset mahdollisuudet säädellä vahinkoa aiheuttavien lajien populaatioita metsästyksen keinoin määräytyvät lähes kaikilla lajeilla EU:n luonto- ja lintudirektiiveistä.
  - Ministeriöt ovat rakentaneet omaan toimintaympäristöönsä soveltuvat menettelyt niin vahinkojen ehkäisyyn, vähentämiseen kuin korvaamiseenkin käytössään olevien resurssien puitteissa.
- Rauhoituksesta poikkeamista ohjaa lintudirektiivin 9 artiklan tiukka sääntely ja oikeuskäytäntö riippumatta siitä, minkä lain piirissä lajit ovat.
  - Vahinkojen ja haittojen vähentämisen kannalta olennaista on Euroopan unionin sääntely, johon ei ole tämänhetkisen tiedon mukaan tulossa lähitulevaisuudessa muutoksia

Valkoposkihanhivahinkojen korvaaminen vaarantuu

- Rauhoitettujen lajien korvausjärjestelmä (Raulako-laki) ei ole saanut vielä hyväksyntää komissiolta
- Jos laji säädettäisiin riistalajiksi tarkoittaisi se, että valkoposkihanhien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen vaarantuisi tai ainakin niiden maksaminen keskeytyisi. Valkoposkihanhen säätäminen riistalajiksi edellyttää riistavahinkolain ja -asetuksen muuttamista sekä oikeusperustan muutoksen johdosta näiden muutosten hyväksyttämistä (notifiointi) komissiolla ennen voimaantuloa
- Korvauksien maksaminen saattaisi loppua kokonaan tai keskeytyä sillä valtiontukisääntöjen notifioinnin yleisperiaatteena edellytetään, ettei korvauksia saa maksaa kyseisenä aikana (stand still), kun korvausjärjestelmän muutos on tutkinnan alla.
- Korvausten maksaminen olisi mahdollista tämän ajan vähämerkityksellisenä tukena (de minimis), mutta siinä tuen saajalle asetettu raja 20 000 €/3 verovuotta näyttäytyy ilmeisen mahdottomana vuoden 2020 kevään 2,7 miljoonan euron vahinkoihin verrattuna.
- Korvausten maksamisen siirtyminen ELY-keskuksilta Ruokavirastolle edellyttäisi pysyvää resurssilisäystä myös Ruokavirastoon sekä korvauksia varten määrärahoja valtion talousarviossa ympäristöministeriön pääluokasta maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaan.
- Määrärahat YM:stä tulee luonnonsuojelun momentilta 35.10.63 (eräät luonnonsuojelun menot, kohta 3), jossa on yli **25 M€ (TAE2022)**, mikä varmistaa korvausten täysimääräisen korvaamisen vaikka korvaukset moninkertaistuisivat

Korvaukset ja maksatukset on syytä pitää YM:ssä niiden katkeamisen estämiseksi.
Valkoposkihanhi siis kansallisesti riistalajiksi, mutta vasta kun laji on lintudirektiivin liitteessä II